

برای دختران و زنان در حکومت جهانی موعود چه کرده ایم؟

گفتگو از
محمدحسین نریغیان یگانه و حسن ظاهری

منصفانه و نگاه صحیح به کارکرد و شخصیت زن در دل آن جریان در حال رشد است. چگونه این رویکرد در حال اتفاق و واقع شدن است؟ تحلیل شما از این که غرب هر مقدار فشار را بیشتر می‌کند و سرعت را افزایش می‌دهد، از آن طرف رویکرد به اسلام و ارزش‌های انسانی و کرامتی و خصوصاً بحث حجاب و بحث حضور زنان بیشتر جدی می‌شود، چیست؟

خانم ظهیری: جنبش‌های زنانه زمانی شکل گرفت که زنان با مسئله نادیده گرفتن شخصیت خودشان روبرو بودند. بنابراین یک حرکتی را به طور طبیعی در رابطه با مسئله استیفای حقوق خودشان و به دست آوردن حقوقی که اصلاً نادیده گرفته شده بود، انجام دادند. حقوقی مثل عدم حق رأی، عدم حق مالکیت، عدم حق حضور اجتماعی و بسیاری از اینها. پیرو این موج، جریان‌های فمینیستی در آغاز فقط برای حق رأی و آزادی‌های زنانه شکل گرفت. به تبع آن با شعله‌ور شدن آتش جنگ جهانی، باز زنان مواجه شدند با جریانی که در اثر آن حقوقشان به فراموشی سپرده شده بود. جنبش‌های زنانه بعدی به تبع موج دوم فمینیستی شکل گرفت. موج دوم با شعار برابری و مساوات زن و مرد شروع شد. این خیزش زنان، گامی برای رسیدن به پایه مردان در جامعه بود.

جریان‌های تندرو و رادیکال در این زمینه حرکت جدیدی را ایجاد کردند و آن اقتدار زنانه و نادیده گرفتن هرگونه تفاوت‌های طبیعی میان زن و مرد بود. دقیقاً انحراف جریان از همین جا شروع شد. خداوند تبارک و تعالی از آغاز آفرینش انسان دو جنس آفریده که اختصاصات هر دو جنس منشأ در خلقت آنان دارد. زنانی که از دهه شصت به بعد به این جریان‌ها پیوستند، بعد از بیست

در حکومت جهانی موعود زنان در پرورش نسلی که مصلح و پرهیزکارند و می‌توانند زمینه‌های تحقق آن حکومت والا را فراهم کنند، نقش آفرین هستند.

سال، در دهه هشتاد، متوجه شدند دچار خلأ هویتی شده‌اند و این خلأ هویتی این گونه بود که فطرت و طبیعت آنها اقتضای یک نیازمندی‌هایی را داشت که نه تنها به

این نیازمندیها پاسخ داده نشده بود، بلکه از جریان طبیعی حیات بشری نیز عقب مانده بودند. البته جریان‌های اجتماعی هم در این زمینه کمک

پویا: درباره کارکرد زنان در بحث تحقق حکومت جهانی موعود اسلام و دهکده جهانی غرب نظرتان چیست؟ به نظر شما زنان در رسیدن به این دو حکومت، چه کارکردی دارند؟

خانم ظهیری: دو نوع تأثیر مطرح است. یکی تأثیر مستقیم است؛ یعنی حضور مستقیم زنان در تحقق حکومت موعود و همراهی کردن با این جریان و دیگری تأثیر غیر مستقیم. نقش غیر مستقیم زنان نسبت به نقش مستقیم آنان، از اصالت و اعتبار بیشتری برخوردار است. جریان غیر مستقیم همان نقش مادری و همسری زن هست؛ یعنی همان نقش اصیلی که اختصاصاً برای زن در طبیعتش تعبیه شده است. در حکومت جهانی موعود زنان در پرورش نسلی که مصلح و پرهیزکارند و می‌توانند زمینه‌های تحقق آن حکومت والا را فراهم بکنند، نقش آفرین هستند. بنابراین، اگر ما یک بازنگری در نقش زنان در شرایط فعلی داشته باشیم و بتوانیم به این اصالت‌ها جامه عمل بپوشانیم، مطمئناً بیشتر و پررنگ‌تر می‌توانیم نقش زنان را ببینیم. فکر می‌کنم همراهی با همسران و حضور فعال در نهاد خانواده

از ۳۱۳ نفر یاران خاص حجت بن الحسن (عج)، پنجاه نفرشان زن هستند.

و توجه به کرامتی که زن به عنوان مادر می‌تواند داشته باشد، در تحقق آن حکومت

که حکومت صالحان هست، مؤثر باشد. حکومت صالحان نیاز به این دارد که ما عناصر صالح و ابزارهای آن را فراهم کنیم. بعد از انقلاب به حضرت امام پیشنهاد شده بود که زنان را از داشتن مشاغل و حضور مستقیم ممنوع کنند! امام فرموده بودند: بعد از انقلاب و در شرایط کنونی نه تنها این کار جایز نیست؛ بلکه حضور مستقیم زنان در مناصب و مشاغل لازم هم هست. در حکومت جهانی موعود هم همین مسئله است. نه تنها ممنوعیت در حضور مستقیم آنها نیست، بلکه ضروری است آنان حضور متخصصانه و متعهدانه داشته باشند.

پویا: در غرب نگاه به زن یک نگاه ابزاری و حاشیه‌ای است. در این صد سال اخیر به طور خیلی شدید و به هم پیوسته، غرب به سمت تحقق الگویی که وعده‌اش را داده در حرکت است. بر همین اساس است که با هرگونه عنصری که این الگو را نمی‌پذیرد، اعمال فشارشان جدی‌تر می‌شود. در مقابل می‌بینیم که یک نوع رویکرد

اما بحث حجاب تا حدودی برای آنان مطرح شده است. بیشتر از جنبه آزادی؛ حفاظت و امنیت روحی و روانی است که در پوشش و حجاب می‌تواند نظر زنان غربی را به خود معطوف دارد.

پویا: در ایران چه طور؟ این روند چه سیری را طی کرده و امروز در چه شرایطی قرار دارد؟

انتظار می‌رود در آینده‌ای نه چندان دور، غرب به ویژه زنان دریابند توجه به معنویت و دین هم شخصیت آنان را حفظ می‌کند و هم حقوق از دست رفته آنان را تأمین و استیفاء می‌نماید.

کشورهای عقب ننگه داشته شده بود، فرهنگ استعماری، فشارهای خودش را با نازل‌ترین عناوین خودش تحمیل می‌کرد. بحث کشف حجاب، بحث ابتذال و رواج فحشا، بحث استفاده تبلیغاتی و استفاده ابزاری از زنان به صورت نازل‌ترینش مطرح می‌شد. بخش زیادی از حقوق زنان هنوز در ایران تأمین نشده بود که شعار آزادی و رفم مطرح شد. سیر آن شاید از زمان قاجار و با چاپ اولین نشریات زنانه شروع شد. انجمن‌های دفاع از حقوق زنان و باشگاه‌های زنانه شکل گرفت و در زمان پهلوی به اوج خودش رسید.

طلیعه انقلاب اسلامی و درخشش حضرت امام (ره) و نوید پیروزی انقلاب اسلامی، باعث شد تا مبارزات زنانی را که هنوز بعضی از آنها در سیاه‌چال‌های اسارت بودند، دچار دگرگونی و تحولی بزرگ کند. زنانی که تا دیروز هرگز فکر نمی‌کردند چگونه می‌شود هم حضور فعال داشت، هم به حقوق خود رسید و هم از ابتذال و فحشاء و زشتی‌ها به دور ماند، در انقلاب اسلامی شاهد تحقق آن بودند. تمام کشورهای

منطقه، زنان مسلمان و حتی غیر مسلمان و همه آزاداندیشان، احساس کردند چرخه جدیدی زده شده است. یک الگوی جدیدی که تا به حال سخنی از او نبود و معرفی نشده بود، رو شده است. همین باعث شد که دغدغه غرب نسبت به فشارها بیشتر شود. تقریباً همه فشارها روی همین اصالت‌ها بوده، یعنی بحث پوشش زن، بحث مادری، بحث همسری و بحث هویت اصیل دینی زن. رسانه‌های دیداری، شنیداری، نوشتاری؛ از طریق اعمال گروه‌ها چه در داخل و چه در خارج، به اقداماتی دست زدند. بسیاری از فیلم‌هایی را که الان ساخته شده مثل دو زن، شوکران، واکنش پنجم، زیر پوست شهر؛ هر کدام اینها موضوع دارد. موضوعی مثل ازدواج موقت، مثل بحث حقوق زنان، بحث تعدد زوجات، بحث ازدواج زیر هیجده سال. در هر کدام

رسیدن به الگوها ممکن نیست، مگر این که ما مبانی و آبخور زلال وحی را خوب شناخته و آن را خوب تبیین کنیم. دوم این که شرایط و موقعیت اجتماعی را نیز در نظر بگیریم.

خانم ظهیری: اگر منظورتان ایران قبل از انقلاب باشد، از آن جهت که جزو

کرد و آرام آرام این جریان به سوی پست مدرنیسم روانه شد. طبیعت جریان پست مدرنیسم ایجاد تغییراتی در حرکت‌های اجتماعی بود؛ از جمله بومی‌نگری به فرهنگ‌ها، پرداختن به تفاوت‌ها و به دنبال آن، تنش درونی عقیدتی با این تیز جدید، با آن خلأیی که زنان در فطرت و طبیعت و هویت خودشان احساس می‌کردند. این امر یک مقابله و تضادی را ایجاد کرد که باعث شد زنان نسبت به خود یک بازنگری داشته باشند. اولین عنوانی که در این مسئله باز در حرکت‌های موازی با این جریان در حال حرکت بود، موج دین‌خواهی در غرب بود. ربطی به مسئله خاص زنان نداشت. این موج در مقابل جریان پست مدرنیسم ایجاد شد. بحث تجربه‌گرایی و بحث این که حذف عقلانیت از جریان‌های فکری یک مقداری با شکست روبرو شد، این خلأ معنوی را

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

زنانی که تا دیروز هرگز فکر نمی‌کردند چگونه می‌شود هم حضور فعال داشت، هم به حقوق خود رسید و هم از ابتذال و فحشاء و زشتی‌ها به دور ماند، در انقلاب اسلامی شاهد تحقق آن بودند.

تحریک می‌کرد. انتظار می‌رود در آینده‌ای نه چندان دور، غرب به ویژه زنان دریابند توجه به معنویت و دین هم شخصیت آنان را حفظ می‌کند و هم حقوق از دست رفته آنان را تأمین و استیفاء می‌نماید. آنان به زودی درخواهند یافت که جریان موسوم به فمینیسم به آنان صیانت و شخصیت نمی‌بخشد. در چنین شرایطی است که دین قوانین حفاظتی و قوانین صیانتی و حمایتی خود را برای زنان عرضه خواهد داشت. بنابراین، زنانی که احساس می‌کنند نیاز به حمایت و تأمین عواطف دارند و این که باید در جایی مورد پناهندگی قرار گیرند و از طرفی هم به عنوان نیمی از پیکره جامعه دیده شوند، باید متوجه دین شوند و دین خواهی را شعار خویش قرار دهند. شاید بسیاری هنوز هم بحث دین خواهی برایشان کاملاً جا نیفتاده،

یک جزء را گرفتند، اما بزرگ‌نمایی کردند. نویسندگانی مثل محسن سعیدزاده، شیرین عبادی، شهلا لاهیجی، مهرانگیز کار و نیره توحیدی

مجموعه جریان‌های واگرایی را شکل دادند و جریان‌سازی را بر عهده گرفتند. در این جریان‌سازی اصالت‌هایی مانند

امروزه زنان مسلمان محجبه بر بلندای قله اورست با پرچم یا زهرا(س) به دنیا معرفی می‌شوند.

نقش مادری، اشتغال زنان و تفاوت‌ها زیر سؤال رفت. الان ما به جایی رسیدیم که بخشی از جامعه ما دچار شبهات حقوقی شده و مشکلات حقوقی دارند؛ درصدی هم معاند هستند.

پویا: فکر می‌کنید جامعه اسلامی و دنیای اسلام و حاکمیت قریب به سه دهه اسلام انقلابی در ایران، چه الگو و نظام خاصی را برای بحث زن تدارک دیده است که در راستای همان، زن را برای ایفای نقش‌های مؤثر در تحقق و اداره حکومت جهانی موعود آماده کند؟ آیا واقعا در این زمینه برنامه‌ای داریم؟

خانم ظهیری: در این جریان یک سری هست‌ها وجود دارد، الان وضعیت زنان چگونه هست؟ شرایط حقوقی آنها چگونه است؟ مشکلات ویژه آنان چگونه هست؟ این هست‌ها را باید بدانیم. ما نمی‌توانیم بر روی مشکلات موجود، چشم‌مانمان را ببندیم. مثلا کمبودهای حقوقی، بحث‌های اجتماعی، نوع فرهنگ‌ها و دیدگاه‌ها و بحث حمایت‌ها؛ در هر کدام از این مراحل باید ما طراحي و برنامه داشته باشیم. گام اول ما

برای طراحی صحیح و معرفی الگوهای برتر این است که ذهنیت‌ها و فرهنگ‌ها را اصلاح کنیم. رسیدن به الگوها ممکن نیست، مگر این که ما مبانی و آب‌شخور زلال وحی را خوب شناخته و آن را خوب تبیین کنیم. دوم این که شرایط و موقعیت اجتماعی را نیز در نظر بگیریم. برای طراحی الگو، آن چه را در تمدن اسلامی و حکومت اسلامی مدنظر ماست باید در جریانی که درصد تأمین حاکمیت حکومت جهانی موعود است، ضربدر کنیم؛ یعنی حفظ پایا بودن دین، به اضافه آن ظرفیت‌های اجتماعی، محدودیت‌ها، ممنوعیت‌ها و قابلیت‌های مربوط به پویایی دین را باید مورد بررسی قرار دهیم. ما پایایی و پویایی را با هم نیاز داریم. در بحث زنان هم همین‌گونه است. اما در برخورد با امواج جهانی چه تدبیری باید اندیشید؟

ما نمی‌توانیم جریان‌های جهانی را ناپدید کرده بگیریم، اما می‌توانیم به آن‌ها جهت صحیح و ارزشی ببخشیم. بهترین الگو آن الگویی است که بتواند این موج‌ها را سمت و سو بدهد و بالاخره خودمان را در سطح جهانی اثبات کنیم. تا چند سال پیش اگر می‌خواستیم پرچمداران در جلوی کاروان‌های المپیک، زن محجبه باشند، ممنوع بود. ولی امروز زنان مسلمان خودشان را با همان هویت اسلامی، نشان داده‌اند. امروزه زنان مسلمان محجبه بر بلندای قله اورست با پرچم یا زهرا(س) به دنیا معرفی می‌شوند. ما نمی‌توانیم با جریان‌های حذفی پیش برویم.

باید مدنظر داشته باشیم که در رابطه با ظرفیت‌ها و باید‌ها، یک سری چیزها، ارزش است. باید زن ایرانی و زن مسلمان آن اصالت‌های خودش را حفظ کند و از طرف دیگر مورد حمایت قرار بگیرد. در مرحله بعد تأمین حقوق و پرکردن خلأها و بحث حمایت‌ها است. ما تا بحث حمایت‌ها را در اجرا نداشته باشیم، مطمئناً زنان ما به الگوهای غربی رجوع خواهند کرد که متأسفانه حتی برای برخی از زنان مسلمان ما

جاذبه هم دارد.

پویا: در دیدار زنان با مقام معظم رهبری در روز زن، ایشان هیچ موقع به این صراحت نسبت به خلأهایی که درباره بحث زنان است، اشاره نکرده بودند. حتی برای کسانی هم که دنبال حذف نگاه دین نسبت به زن هستند، خیلی شگفت‌آور بود. ایشان در این دوران - که طبیعتاً تحولات سمت و سوی اسلامی گرفته، نه سمت و سوی ساختارشکنی و براندازی - این مسئله را مطرح فرمودند. ما درباره بحث زنان در فقه چه باید بکنیم؟! در کجای راه هستیم؟ اگر بگوییم تا الان الگوی حکومتی نداشتیم، این حرف درستی است؛ اما به هر حال سه دهه را هم پشت سر گذاشتیم. آیا اصلاً شما انگیزه‌ای در نزد نخبگان جامعه، اساتید دانشگاه و فقیهان ما برای این که بخواهند در ده یا بیست سال آینده، موانع را برطرف کنند، می‌بینید؟

خانم ظهیری: ببینید من نه آن جریان سلفی‌گری حاکم بر بعضی از جریان‌های علمی و فقهی را قبول دارم و تأیید می‌کنم، نه جریان‌های فمینیستی را که معتقد است به این که: «فقه ما را مردان نوشتند، پس با نگاه مردانه نگاه‌شده است.» فمینیست‌ها در مورد انجیل حتی معتقد بودند باید یک انجیل جدید نوشته شود، چون این انجیل را حواریون نوشتند و حواریون همه مرد بودند! من هیچ کدام از این جریان‌ها را قبول ندارم، اما درباره برخی نیازمندی‌های زنان که به دلیل عدم ابتلاء دیده نشده، باید بحث شود.

بخشی از فقه، موضوع‌شناسی است. تا مبتلا به موضوع نشویم، پاسخی هم برای آنان نمی‌یابیم. شاید نه این‌که دین پاسخی ندارد، بلکه این خلأ احساس نشده است. ما در رابطه با قانون مدنی خودمان نیاز به بازنگری داریم. خلأ نداریم، اما زمینه‌های اجرایی سالم و حمایت‌های اجرایی وجود ندارد؛ مثل بحث مهریه، بحث شروط ضمن عقد، بحث نفقه و خیلی از این مباحثی که مربوط به حقوق زنان است. در بحث کار، قوانین کار، بین زنان و مردان برابری‌هایی وجود دارد و ما خیلی هم افتخار می‌کنیم که برای کار قانون مساوی داریم! بحث قانون کار عملاً به ضرر مادرهاست. همین بحث شش ماهه مرخصی زایمان خانم‌ها که در بازنگری قانون انجام گرفت، می‌شد زودتر از این هم به این قانون رسید و در یک بازنگری زودتر، این خلأها را پر کرد.

پویا: پرداختن اساتید و فقها به موضوعات نو برای پرکردن خلأها امری است که به صورت طبیعی عزم دین‌داران و دلسوزان را می‌طلبد، اما فکر نمی‌کنید ما در پرداختن به این موضوع، خیلی متأخر هستیم و همین تأخیر در شناخت موضوعات باعث رویکرد بعضی از زنان مسلمان به این سمت شده است؟ در حقیقت وجود این خلأها، باعث رونق الگوهای جهانی غرب شد و بر این اساس مجبور شده‌ایم به اموری تن بدهیم که غرب می‌پسندد. علاوه بر این توان مضاعفی لازم است تا الگوی غربی تثبیت شده و جا افتاده را حذف و الگوی

اسلامی را جایگزین آن کنیم. در حالی که اگر ما زودتر به این موضوع دست پیدا می‌کردیم و سریع موضوع و حکم آن را می‌شناختیم و کار

تا بحث حمایت‌ها را در اجرا نداشته باشیم، مطمئناً زنان ما به الگوهای غربی رجوع خواهند کرد که متأسفانه حتی برای برخی از زنان مسلمان ما جاذبه هم دارد.

شما در مقابل جریان‌های واگرا و تضعیف‌کننده چند تا فیلم در رابطه با جریان‌های همگرا می‌توانید مثال بزنید؟ در رابطه با بحث حقوق زنان، اصلاً به تعداد انگشتان دستتان می‌توانید مثال بزنید؟!

را جلو می‌بردیم، دیگر آن الگو نمی‌توانست در خانه ما ساکن شود که بعد ناچار به حذف آن شویم. پس، در واقع در بحث شناخت موضوع، تأخیر داریم. علتش چیست؟

خانم ظهیری: مقام معظم رهبری در صحبت اخیرشان که تکمیل صحبت‌های قبلی‌شان است، تأکید فرمودند که خود زنان در این عرصه باید پیش‌گام باشند. حتی در دیداری که با خواهران حوزه داشتند، این مسئله را فرمودند که «خود شما باید در رابطه با موضوعات پیش‌گام بشوید و بخواهید». در رابطه با تصویب کنوانسیون زنان در مجلس ششم، ما جزو مخالفان بودیم. در این جریان سه گروه بودند: یک عده می‌گفتند کاملاً باید به کنوانسیون بپیوندیم. یک عده‌ای

می‌گفتند مشروط بپذیریم، یک عده‌ای هم می‌گفتند مطلقاً نپذیریم. به گروه اول گفتیم استدلال شما برای پذیرش چیست؟ نظر شما که به هر حال انسان‌های متدین و مسلمانی هستید، با توجه به این همه شرایط که از جمله بیش از ۶۰ مورد فقط مخالفت با مبانی حضرت امام دارد، چیست؟ اینها گفتند که این همه سال از انقلاب گذشت، هیچ کاری نکردند. لاف‌بگزارید کنوانسیون را امضاء کنیم تا شاید از این طریق بتوانیم تحولی در جریان زنان ایرانی ایجاد کنیم. می‌خواهم بگویم الان فکری در جامعه هست که معتقد است از طریق مجامع بین‌المللی و کنوانسیون‌های بین‌المللی باید به داخل کشور فشار وارد کنیم تا اینها نسبت به این مسئله هوشیار شوند.

پویا: علتش چیست؟

خانم ظهیری: آنها معتقدند که جریان‌های همگرا در داخل کشور، جریان‌های بیداری در رابطه با مسئله زنان نیستند.

پویا: این حرف‌شان را قبول دارید؟!

خانم ظهیری: من خودم در آن جریان، جزو مخالفان الحاق به کنوانسیون بودم. این بحث را قبول ندارم. من معتقدم به این که هوشیاری‌های داخلی در رابطه با خود زنان باید باشد. در انقلاب فرهنگی معتقد بودیم باید انقلاب دیگری بر پا شود. باز هم در این زمینه باید یک عزم ملی و یک حرکت انقلابی صورت گیرد. من معتقدم که همین حرکت و جنبش باید در درون صورت گیرد، متنها حرکت آن خیلی کند است. باید بر سرعت این جریان افزوده شود. ابزارهای حمایتی ما از قانون باید تأمین شود. الان قوانین خوب

قواعد فقهی راهگشا است. اکنون این کلیدها در باب مسائل زنان این قفل‌ها را باز نمی‌کند و مشکلات را مرتفع نمی‌سازد؛ چون اصلاً نیامدیم در این عرصه وارد شویم.

تصحیح می‌شود. قاضی حکم می‌دهد و حکمش برای اجرا نافذ است، اما شما ببینید در اجرای احکام چه مراحل و چه قدر کندی‌ها و موانع وجود دارد که

باید آنها را برطرف کنیم. در بحث‌های فرهنگی هم همین طور. شما در مقابل جریان‌های واگرا و تضعیف‌کننده، چند فیلم در رابطه با جریان‌های همگرا می‌توانید مثال بزنید؟ در رابطه با بحث حقوق زنان، اصلاً به تعداد انگشتان دستتان می‌توانید مثال بزنید؟! من که یاد نمی‌آید، اگر

شما بیشتر در جریان هستید، بگویید چه قدر ما کار کردیم که با مسئله استیفای حقوق زنان، طلب حقوق زنان از دیدگاه اسلام و از دیدگاه جریان‌های همگرا، ایجاد حرکت و ایجاد جنبش کند. ولی آنها آمدند این کار را کردند، اما از بُعد منفی. بخش رسانه‌ای ما در بخش زنان ۸۰ درصد

دست جریان‌های واگراست. هیچ فرقی نمی‌کند حتی در تلویزیون، ما تصویری که داریم در نگاه مخاطب ایجاد می‌کنیم، از دیدگاه جریان واگرا و از نگاه منفی است. چند سال قبل در تلویزیون خودمان، فیلم «خانه سبز» را داشتیم که آیه قرآن «الرجال قوامون علی النساء» را به راحتی زیر سؤال می‌برد. آقای می‌آمد می‌گفت که رئیس باش، اما ریاست نکن! یعنی خیلی راحت این را می‌گفت. هیچ کس هم نمی‌آمد نقد و بررسی کند. هیچ کس هم نیامد بگوید که آقا این چه

فیلمی بود که شما ساختید! ببینید چقدر راحت جریان فمینیسم را به خورد مردم می‌دهیم! در طنز ماه مبارک رمضان نیز این مسئله پخش شد؛ خیلی هم مورد نقد و بررسی قرار نگرفت.

پویا: طبیعت قوانین مدنی و قضایی ما این است که جوهره و ذاتش مبتنی بر قوانین غربی و به‌ویژه فرانسه نوشته شده است. تبدیل این جوهره و ذات، زمان بلندی را می‌طلبد. حتی قوه قضائیه که یک مجتهد مسلم در رأس آن نظارت جدی دارد و شورای عالی قضایی که در آن فقها کار جدی‌ای را دنبال می‌کنند، هنوز نتوانسته‌اند یک بخشی را با قوانین و احکام قضایی اسلام تطبیق بدهند. فکر می‌کنید این بازنگری باید در نگاه باشد یا در مصادیق؟

خانم ظهیری: در جریان‌های غرب، گرایش‌های مختلف فمینیستی روی جریان خاص متمرکز می‌شوند، مثلاً فمینیسم لیبرال می‌گوید اگر قانونی

تغییر کند و حمایت وجود داشته باشد، وضعیت زنان خوب می‌شود. فمینیسم رادیکال می‌گوید اگر شما پدرسالاری را از بحث خانواده‌ها و

ما باید در رابطه با همبستگی زنان مسلمان و تبیین منشور زن مسلمان جهان گام برداریم.

محیط‌های زنانه بردارید، مشکلات زنان حل می‌شود. فمینیسم سوسیال می‌گوید اگر بحث اقتصاد و برابری حل شود، مشکلات زنان حل می‌شود. هر کدام اینها در نقد و بررسی این جریان‌های فمینیستی دچار مشکلاتی هستند؛ حتی در جریان فمینیسم پست‌مدرنیسم. ما دو تا راه را پیشنهاد می‌کنیم؛ اول این که تحلیل، تبیین و دریافت ما باید از وحی روشن باشد. یکی از بزرگترین مشکلات، این است که نمی‌دانیم جایگاه قوانین اسلامی ما کجاست؟ قرآن و سنت برای این مشکل امروز جامعه ما بالاخره یا جواب می‌دهد، یا جواب نمی‌دهد. چه راه حلی را برای شما پیاده می‌کند؟ شما قواعد فقهی را وقتی می‌خوانید، می‌گویید قواعد فقهی راهگشا است. اکنون این کلیدها در باب مسائل زنان این قفل‌ها را باز نمی‌کند و مشکلات را مرتفع نمی‌سازد، چون اصلاً نیامدیم در این عرصه وارد بشویم.

بحث دوم این که ما در طراحی الگو باید به روز باشیم. یک وقت می‌خواهیم الگو برای زن مسلمان ایرانی بدهیم با اختصاصات شرایط بومی، جغرافیایی و بافت فرهنگی خودش؛ یک وقت می‌گوییم طراحی الگو برای زنان مسلمان جهان. مگر نمی‌گوییم ما می‌خواهیم به سوی جهانی‌شدن حرکت بکنیم، حکومت جهانی از آن ماست، «و لقد کتبنا

فی الزبور من بعد الذکر ان الارض یرثها عبادی الصالحون». این «عبادی الصالحون» یعنی مردم مسلمان آزاده دنیا. حالا عبادی الصالحون برنامه و الگو ندارند؟ نیمی از این عبادی الصالحون زنان جامعه هستند. چه برنامه‌ای برایشان داشتید؟ چه طراحی‌ای کردید؟ کجا ظرفیت‌های آنها را شناختید؟

شما بحث حجاب را مطرح می‌کنید. به یک خانم آفریقایی می‌گویید: «یک مقنعه‌ای می‌زنی، یک روپوش هم می‌پوشی و یک چادر پنج شش متری هم به سر

بحث دین خواهی، استیفای حقوق زنان، بحث این که زنان آزاده دنیا در مقابل استفاده ابزاری و سوءاستفاده‌های جنسی نیاز به حمایت دارند و ستم نوین جنسی که علیه آنان در حال شکل‌گیری و تقویت است، از نقاط مشترک بین تمام زنان جهان است.

می‌کنی.» خوب این بنده خدا که از اسلام فرار می‌کند! در آن فضای گرم آنجا، اصلاً یک چنین طراحی را قبول ندارد. می‌گوید خدا خیرتان بدهد، اگر دین شما این قدر

به زنان سخت گرفته، من اصلاً مسلمان نباشم، خیلی بهتر است. دارم جزیی را مثال می‌زنم که تعمیم به کل پیدا کند. بالاخره برای این خانم آفریقایی هم باید الگوی حجاب اسلامی طراحی شود. حضور اجتماعی فعال برای زنان و خانواده مسلمان هندی که هنوز بافت سنتی مردسالاری در خانواده‌اش حاکم است، چگونه است؟! باید این را طراحی بکنیم. دو طراحی داریم: یکی طراحی بومی است. مشکل زن بنگلادشی، زن عراقی، زن آمریکایی، زن فرانسوی با مشکل زن ایرانی یکی نیست. بخشی از الگوها قسمت ثابت طراحی ماست، مثل همان بحث حجاب، بحث حقوق نامساوی بین زن و مرد. اینها برگرفته از شریعت هستند و ثابت هم هست. برای همه جا یک جور است و قابل تغییر نیست، اما چگونگی اجرا و حمایت آن قابل تغییر است. مشکل مهریه را هنوز نتوانستیم حل کنیم. یک مدت مردها را فرستادیم زندان، هزینه دولت رفت بالا بعد آزاد شدند که مهریه را بدهند، یک ماه مهریه دادند، ماه دوم فرار کردند. نیامدیم حمایت کنیم. سرانجام گفتند حالا همین است، بالاخره با همدیگر مصالحه کنید و با هم کنار بیایید. شما یک، دو، سه، چهار، پنج موضوع را کنار هم بگذارید، می‌شود ده تا موضوع. همین ده تا موضوع بالاخره طراحی می‌خواهد.

پویا: قطعاً فلسفه حضور آن پنجاه زن در حکومت جهانی حضرت مهدی (عج)، باید همین باشد که این موضوعات بررسی شود. این پنجاه نفر خانمی که حضرت را یاری می‌دهند، کسانی هستند که قدرت اداره و تحلیل و استنباط در موضوعات دارند.

خانم ظهیری: حتماً همین طور است.

پویا: آیا فکر نمی‌کنید طرح مباحثی هم چون مهریه، حق طلاق، نفقه، شروط ضمن عقد و موارد دیگر مخصوص جغرافیای خاص ما نیست و اگر در آفریقا یا در اروپا و آمریکا و آسیای دور مطرح شود، موضوعاتی را در ذیلش می‌آورد که چالش‌ها و تعارض‌های جدی با سنت و کتاب الله پیدا می‌کند؟ شما به شروط ضمن عقد اشاره داشتید. از یک جهاتی حقوق اولیه زنان در این شروط تأمین می‌شود، ولی از طرفی هم تبعات، مباحث و عوارضی را به دنبال خودش می‌آورد. مواردی هم چون تسلط زنان بر مدیریت زندگی مرد، حتی تحت الشعاع قرار دادن اداره زندگی،

بی‌جهت بودن نفقه و ولایت‌گریزی زنان. این مباحث در واقع امتیث و آسایش روانی را تا حدود زیادی در خانواده متزلزل می‌کنند. یقیناً این تعارضات و چالش‌ها را، آن پنجاه نفر با حضورشان در کنار حضرت حل می‌کنند. اما تا آن زمان چه زمینه‌سازی باید انجام شود؟ نقاط چالش‌زای این بحث را چگونه باید بررسی کنیم؟ موضوعات آن را چگونه استخراج و حل کنیم؟

خانم ظهیری: با نگاه جهانی، ما به یک دعوت و تشکیل کنفرانس، جهت همبستگی زنان مسلمان جهان نیاز داریم. ما الان کنوانسیون را رد می‌کنیم. بسیاری از این نشست‌ها مانند همین نشست پکن، کمیسیون سازمان ملل، کمیسیون زنان سازمان ملل متحد و مصوبات آن را رد می‌کنیم و قبول نداریم. چون بحث‌هایش به انحراف می‌رود و مصوباتش تا همین چند وقت پیش، به بحث هم‌جنس‌گرایی رسید. حرف من این است که ما باید در رابطه با همبستگی زنان مسلمان و تبیین منشور زن مسلمان جهان گام برداریم. گرچه گام‌های اولیه‌ای در این زمینه برداشته شده و ما در رابطه با زنان مسلمان جهان نشست‌هایی داشتیم. اگر معتقدیم ایران ام‌القراست،

اگر معتقدیم به این که انقلاب اسلامی متکفل زمینه‌سازی جهانی‌سازی و فراهم نمودن زمینه‌های اصلاحات جهانی هست، باید در این مسیر پیش

صراحتاً بگویم، ولو بعضی‌ها نپسندند، حوزه‌های علمیه خواهران به هیچ وجه احساس دردمندی درباره مسایل و مشکلات زنان ندارند. تا دردمند نباشی، به دنبال درمان نمی‌گردی.

برویم. ما از اشتراکات ویژه‌ای با زنان دنیا برخورداریم. خود همین بحث دین خواهی، استیفای حقوق زنان، بحث این که زنان آزاده دنیا در مقابل استفاده ابزاری و سوءاستفاده‌های جنسی نیاز به حمایت دارند و ستم نوین جنسی که علیه آنان در حال شکل‌گیری و تقویت است، از نقاط مشترک بین تمام زنان جهان است. ما حتی روی مشترکات هم نیامدیم کار کنیم و شعار بدهیم.

پویا: با توجه به اینکه مباحث و مشکلات زنان

توقع ما این بود در دولت فعلی، دفتر امور زنان گامی بسیار بلند بردارد. در حال حاضر یونیفرم زنانه مشکل ما نیست یا تهیه مدل لباس‌های سنتی مشکل زنان ما را حل نمی‌کند.

بیش تر در دانشگاه‌ها و محیط‌های خارج از حوزه از قبیل انتشار روزنامه و بیانیه و کتاب و تشکیل انجمن و فراکسیون مطرح می‌شود، پیوند نهاد حوزه با دانشگاه را در این زمینه چگونه بررسی می‌کنید؟

خانم ظهیری: اگر اجازه بفرمایید، من صراحتاً بگویم، ولو بعضی‌ها نپسندند. حوزه‌های علمیه خواهران به هیچ وجه احساس دردمندی درباره مسایلی و مشکلات زنان ندارند. تا دردمند نباشی، به دنبال درمان نمی‌گردد. متأسفم که این را می‌گویم و حاضریم در این رابطه مباحثه کنم که حوزه‌های علمیه خواهران اصلاً دردمندانه در این رابطه برخورد نکردند. حتی در آن جریان کنوانسیون، شاید به عدد انگشتان دست ما توانستیم مخالفت‌های خودمان را در حوزه ابراز بکنیم. به هر حال باید یک پیوندی برگزار شود. چون بحث‌های بنیادی و فکری خوبی در حوزه‌ها وجود دارد، من این را تأیید می‌کنم؛ یعنی الان یک پتانسیل قوی فکری در حوزه وجود دارد. من به این اعتقاد ندارم که امور زنان را فقط زنان باید انجام بدهند، نه؛ فرقی نمی‌کند. جریان فکری حمایت از این موضوع، بین آقایان و خانم‌های حوزوی وجود دارد و این حساسیت ایجاد شده است. منتها تشکل واحدی که بخواهد اینها را حمایت کند و جهت بدهد، هنوز به وجود نیامده است. توقع ما این بود در دولت فعلی، دفتر امور زنان گامی بسیار بلند بردارد. در حال حاضر یونینفرم زنانه مشکل ما نیست یا تهیه مدل لباس‌های سنتی مشکل زنان ما

را حل نمی‌کند. من یادم است در جریان قبلی، پشت یکی از این مجله‌ها عکس خانم سوارکاری از عشایر چاپ شده و نوشته بود: «زنان عشایر به سوارکاری می‌اندیشند». آیا واقعا همه مشکلاتمان حل شده و فقط همین مورد مانده است؟ من احساس می‌کنم این رفرمی را که در بحث‌های لیبرالیسم با آنها

در رابطه با جریان رو به رشد و پیش‌رونده غرب، کند کار کردن یعنی درجا زدن، درجا زدن یعنی عقب ماندن، یعنی بازگشت به قبل. ما سرعت می‌خواهیم.

پویا: نقش دولت را در موارد بالا چه می‌دانید؟ به خصوص نقش دست اندرکاران اصلی و موثر دولت را؟

خانم ظهیری: افراط و تفریط. جریان دولت قبلی به صورت افراطی به جریان زنان پرداخت و خودش باعث مشکلاتی در رابطه با زیاده‌خواهی زنان و نابجا خواستن شد و حرکت‌هایی ایجاد شد که بعضاً در سمت و سوی همان حرکت‌های غربی و آبی روی آتش بود. در جریان فعلی، آن قدر ما نسبت به مباحث زنان بی‌توجه هستیم که به جریان‌های بسیار نادر رسیده‌ایم که مثلاً یونینفرم برای همه خانم‌های اداری طراحی می‌کنیم. من

خیلی مدعی نیستم، ولی بروید کارنامه مباحث زنان را در این دو سال بررسی کنید. شعار قبلی‌ها فقط محوریت و توسعه در زمینه زنان بود که آن را گرفتیم. یک بخشی

دولت قبلی به صورت افراطی به جریان زنان پرداخت و خودش باعث مشکلاتی در رابطه با زیاده‌خواهی زنان و نابجا خواستن شد و حرکت‌هایی ایجاد شد که بعضاً در سمت و سوی همان حرکت‌های غربی و آبی روی آتش بود.

از آن کار، خوب هم بود، ولی شعار دولت فعلی را نمی‌دانم چیست؟

در گزارش قبلی که خانم شجاعی به سازمان ملل رفتند، در راستای همان توسعه گفتند که ما این مقدار زنان مدیر داریم، این قدر به تعداد نمایندگان افزودیم، این قدر ایجاد اشتغال در رابطه با زنان داشتیم، این قدر تعداد قبولی زنان را در دانشگاه بالا بردیم و... همین طور در بحث توسعه، امار و ارقام دادند. حالا ما می‌خواهیم آمار بدهیم! چه آماری؟ می‌خواهم بگویم که در رابطه با حفظ ارزش‌ها و بازگشت به هویت اصیل چه کردیم؟ در مسئله دانشگاه‌ها چه کار کردیم؟ سهمیه زنان را کم کردیم که خوب این هنر نبود، اگر توانستیم این را برگردانیم به آن جریان درست و صحیح خودش هنر کردیم. در رابطه با مسئله مشاغل زنانه چه کار کردیم؟ خیلی مهم است. الان کارگردانان فیلم‌های سینمایی و سریال‌ها پیایند

یکی یکی به ما بگویند که در رابطه با زنان چه کردیم. ما اصلاً کند شدیم. همین که ایستایی نداریم، خوب است؛ منتها در رابطه با جریان رو به رشد و پیش‌رونده غرب، کند کار کردن یعنی درجا زدن، درجا زدن یعنی عقب ماندن، یعنی بازگشت به قبل. ما سرعت می‌خواهیم.

چرا این دهکده جهانی را شما دارید نادیده می‌گیرید؟ آنها برای تحقق دهکده جهانی رو به جلو حرکت می‌کنند. در این دهکده مردان و زنان را هر کدام به شکلی به تسخیر خودشان در می‌آورند. ما برای حکومت موعود جهانی خودمان، چه قدر مردان و زنان را جلب کرده‌ایم؟ ما چه قدر اصلاحات کرده‌ایم؟ آنها می‌گویند ما برای خودمان یک اصلاحات می‌کنیم. یورو درست کردیم تا پول و اقتصادمان را یکسان کنیم و بعد هم حکومت‌هایمان را. ما چه کردیم؟ مگر ما مدعی نیستیم حکومت جهانی از آن ماست، مثلاً در بخش زنان چه کار کردیم؟ حرکت خوب و امیدبخش هست، ولی کند است.

پویا: اشاره‌ای به دهکده جهانی کردید. خودتان بهتر می‌دانید در این دهکده قرار است همه فرهنگ‌ها یکدست شود و همه خانم‌ها و آقایان در دنیا **ما طرفه‌های عتیقه را در موزه‌ها نگه می‌داریم، یک‌گونه فکر اما فرهنگ اصیل خودمان را می‌شکنیم و با آن مبارزه می‌کنیم و از خاطره‌ها هم محو می‌کنیم.** **کند. وظیفه یکدست کردن اصطلاحات و**

تعریف‌های زندگی را، چه در خانواده، چه در معیشت، چه در اقتصاد، چه در فرهنگ و چه در روابط اجتماعی، متأسفانه هالیوود برای ما تنظیم کرده است، حتی در جامعه ایرانی و اسلامی خودمان. اگر بخواهیم برای بچه مدل اتاق طراحی کنیم، همان مدلی را انتخاب می‌کنیم که کارتون و فیلم هالیوود تنظیم کرده است. روابط بین زن و مرد حتی روابط عاطفی، اجتماعی، خانوادگی، خواستگاری‌ها، ازدواج‌ها تمام این تعاملات را متأسفانه رمان‌ها و به تبع آن هالیوود با فیلم‌های سینمایی و کارتون‌های خودش دارد تنظیم می‌کند. هالیوود و در واقع کلدیابان این دهکده جهانی دارند این مدل را فراهم و تنظیم می‌کنند. شما چگونه این شاخصه‌ها را به دختران و زنان معرفی کنید؟

دین‌ستیزی از مواردی است که جهان غرب امروز دارد آن را عرضه می‌کند.

خامنه‌اش بریده شدن است، یعنی تحت عنوان دختران امروز و زنان امروز، یک شعاری دارد مطرح می‌شود که مراد آن بریده شدن از همه فرهنگ‌ها و سنت‌های گذشته به صورت مطلق است؛ بدون در نظر گرفتن همان ارمان‌های اصیلی که از گذشته جزو میراث کهن ما هست و باید آن را حفظ کنیم. ما طرف‌های عتیقه را در موزه‌ها نگه می‌داریم، اما فرهنگ اصیل خودمان را می‌شکنیم و با آن مبارزه و از خاطره‌ها هم محو می‌کنیم. این حرکت اول‌شان است. بریده شدن نسل امروز از نسل گذشته و

دیروز از همه چیز آن، حتی از دین و نوع دین‌خواهی. حرکت دوم این است که متأسفانه ما چون نیامدیم یک پالایشی در فرهنگ گذشته خودمان انجام بدهیم، حتی در فرهنگ دینی‌مان، مثلاً نیامدیم خرافه‌زدایی کنیم و ارزش‌های اصیل را به صورت زلال و پاک و به زبان امروز به نسل جدیدمان عرضه کنیم. به همین دلیل بحث دین‌ستیزی از مواردی است که امروز جهان غرب دارد آن را عرضه می‌کند. مهم‌ترین اینها و در رأس آن، بحث و واژه آزادی با تعریف غلط آن است که تحت عنوان آزادی و آزادی‌خواهی نسل امروز ما را تهییج می‌کند. بنابراین، در تمامی زمینه‌ها آزادی مطلق داشتن نتیجه‌اش این است که در نهاد خانواده

ما، ولایت‌گریزی را به جوان‌ها و زنان عرضه می‌کند. شما الان می‌بینید ولایت پدر نه در مورد بچه‌ها و نه در مورد زن اعمال می‌شود. پاپ قبلی در یکی از روزهای گرامی‌داشت سالروز خانواده اعلام کرده بود بیاید تمدن عشق را برپا کنیم و آن همین بحث احیاء خانواده و مسئله ازدواج تحت عنوان تمدن عشق بود که مطرح کرد.

یکی از چیزهایی که در الگوها برای ما مطرح می‌شود، اولویت‌بندی است؛ یعنی همان شرایطی که در باب ظرفیت‌ها و محدودیت‌ها مطرح کرده بودند. خود آن شرایط می‌آید اولویت‌بندی می‌کند. آن وقت خود به خود ما دیگر مشکلی تحت عنوان پذیرش بی‌رویه دختران در دانشگاه نخواهیم داشت، چون این خانم برای خودش اولویت‌بندی می‌کند و در نتیجه چیزی با عنوان تراحم اشتغال و مادری و همسری نخواهیم داشت. در این طراحی الگو، خانم کار نیمه وقت را برای خودش می‌پسندد و مشاغل سنگین را قبول نمی‌کند. چیزی تحت عنوان رغبت زنان به شغل مساوی با مردان اصلاً نخواهیم داشت. به همین دلیل است که می‌گوییم باید کار فرهنگی انجام بدهیم و نداده‌ایم!

وقتی شما در فیلم می‌بینید که خانم چادری، خانم بدبخت و بیچاره‌ای است، سبزی پاک می‌کند، خدمتکار است و خانمی که کلاه معدن و

مهندسی سرش است، این یک خانم متخصص است، خوب معلوم است که دختر من هم آن را می‌پسندد و دیگر حرف من را گوش نمی‌کند.

پویا: می‌گویند هر جا که بخواهند از جهت فرهنگی و مباحث فکری تغییر ایجاد کنند، دو عنصر را به صورت جدی تغییر می‌دهند؛ اول ادبیات که تغذیه‌کننده رسانه است، دوم معماری. همه خوب می‌دانیم که خانم‌ها مدیر داخلی خانه‌ها هستند و شاید تأثیرگذارترین عنصر در نظام خانواده، معماری باشد. از آغاز مشروطیت تاکنون اولین چیزی که مورد توجه قرار گرفته، همین دو عنصر است؛ آشپزخانه و سرویس‌های آپسن به بی‌عفتی و بی‌حجابی منتهی شده، طراحی نوین داخل منزل به مصرف‌گرایی و دوری از قناعت رسیده، چینش داخل منزل؛ نظام حجب و حیاء را در داخل خانه و اختلاط حریم‌ها را شکسته و موارد دیگر. اینها همه عوارض خطرناک نظام نوینی است که در دهکده جهانی دارد شکل می‌گیرد. اگر حضرت تشریف بیاورند، فکر می‌کنید در مقابل این مدل‌هایی که ترویج می‌شود چه مدلی را ترویج می‌کنند؟ در حقیقت، در نقطه مقابل دهکده جهانی، چه معیارهایی را ارائه می‌دهند؟

خانم ظهیری: در روایات به این نکته اشاره شده است که تسلیم و پذیرش در مقابل حکومت جهانی وجود دارد؛ یعنی باورها تغییر می‌کند. آن موقع می‌بینیم که حضرت عیسی مسیح (ع) پشت سر حضرت مهدی (عج) نماز می‌خواند و به طبع آن جمعیت کلان مسیحی با آن نشانه‌هایی که وجود دارد، تسلیم می‌شوند. اصلاً نیاز به خونریزی نیست، فقط یک تعداد کمی معاند

پاپ قبلی در یکی از روزهای گرامی‌داشت سالروز خانواده اعلام کرده بود بیاید تمدن عشق را برپا کنیم و آن همین بحث احیاء خانواده و مسئله ازدواج تحت عنوان تمدن عشق بود که مطرح کرد.

می‌مانند. شما پیامبر گرامی اسلام (ص) را هم که می‌بینید، این جوری است. در اصل، اسلام مردم را قانع کرد. یک پذیرش در آنها ایجاد شد که بعد تعبدی داشت؛ مردم نمی‌پرسیدند چرا نماز صبح را این شکلی باید بخوانیم و چرا باید وضو بگیریم؟ پیامبر فرمودند که نماز بخوانید همان جور که من می‌خوانم. به نظر می‌رسد در زمان حضرت مهدی (عج) هم همین گونه خواهد بود؛ نوعی تسلیم و کرنش و تعظیم در مقابل حکومت حضرت و باورهای عمومی پدید می‌آید که به تبع آن هم بقیه خوبی‌ها و ارزش‌ها خود به خود نمود پیدا می‌کند.

عرض کردم باید طراحی الگو برای زنان قابل قبول باشد و نسبت به آن اقبال عمومی صورت بگیرد. مشکل الان بر سر این است که طراحی خوب نداشتیم. ببینید در بیمارستان شیفت شب خانم با آن ساعت طولانی فعال است. نمی‌گویم شیفت شب خانم نداشته باشیم، ولی تغییر ساعت و یکسانی ساعت کاری پرستار مرد با پرستار زن الان هم هست. ما می‌رویم روی بودجه‌ها فکر می‌کنیم؛ یعنی دو تا پرستار باید داشته باشیم، دو تا چهار ساعت کار کنند که یک پرستار زن مجبور نباشد هشت ساعت در شیفت شب کار کند.

به طور کلی می‌توان گفت، چون در نظام مهدوی، طراحی الگو به طور صحیح صورت می‌پذیرد، طبعاً با فطرت و سرشت آدمی سازگاری دارد و مردم بدون ایجاد تنش در مقابل آن تسلیم می‌شوند.

وقتی شما در فیلم می‌بینید که خانم چادری، خانم بدبخت و بیچاره‌ای است، سبزی پاک می‌کند، خدمتکار است و خانمی که کلاه معدن و مهندسی سرش است، این یک خانم متخصص است، خوب معلوم است که دختر من هم آن را می‌پسندد.